

**BULGARIAN IRREDENTISM IN SOUTH DOBRUDJA****Cătălin Negoită, Assist. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați**

*Abstract: The Treaty of Bucharest, signed in August 1913, which marked the end of the second Balkanic War, did not end the complicated situations in the Balkans. Sofia, defeated and diplomatically isolated, tried to outrun the humiliation and to concentrate in finding convenient ways to resume the recreation of the Great Bulgaria. Among the allies that fought against Bulgaria, Romania was the one that left the worst impression due to the involvement in the conflict, which was seen as „stabing in the back”. As a consequence, Sofia constantly supported the irredentist movement in the territory lost in favor of Bucharest. While in the south of Dobruđja, the Bulgarian population protested against the Romanian administration, in the country situated in the South of the Danube a major irredentist movement was crystallizing.*

*Keywords: Bulgarian immigrants, The Dobruđja Society, bands, Turks, espionage.*

În aprilie 1914, cu doar câteva luni înainte de atentatul de la Sarajevo, căruia i-a căzut victimă arhiducele Franz-Ferdinand și care va constitui punctul de plecare al declanșării Primului Război Mondial, regele Carol, însoțit de regina Elisabeta, a efectuat o vizită în Cadrilater. Suveranul a ajuns la Turtucaia, la bordul iahtului „Ștefan cel Mare și a fost întâmpinat de prefectul Ion Cămărășescu și de generalul Basarabescu, comandantul diviziei a IX-a. Populația orașului i-a făcut o caldă primire regelui, care a asistat la un Te Deum, a inspectat o cazarmă și a vizitat o școală.

De același tratament a avut parte suita regală și la Silistra. Regele a vizitat și trei comune: Alfatar, Acadânlar și Omurcea. Cu ocazia vizitei, Carol I i-a asigurat pe toți cei prezenți că statul român va veghea la respectarea egalității în drepturi a tuturor locuitorilor Cadrilaterului, indiferent de etnie.

Carol avea să-i scrie primului-ministru, Ion I. C. Brătianu: „Nu pot îndeajuns arăta mulțumirea noastră sufletească pentru dragostea cu care am fost întâmpinat de întreaga populație, fără deosebire de neam și credință. Nu vom uita niciodată entuziasta primire ce mi s-a făcut la Turtucaia și Silistra și în toate satele pe care le-am străbătut până la noul nostru hotar”.<sup>1</sup>

Dincolo de festivități, discursuri protocolare și cuvinte pompoase, starea de spirit în Cadrilater nu era deloc calmă. Cei mai nemulțumiți erau bulgarii, care nu se împăcau cu ideea că regiunea fusese cedată statului român. Frustrarea lor era accentuată de faptul că numărul locuitorilor de etnie română era foarte mic. Neținând seama de faptul că majoritari în regiune erau turcii (care, oricum, nu puteau emite pretenții asupra provinciei), bulgarii au acționat, în permanență, în vederea șubrezirii autorității românești în Cadrilater.

În toamna anului 1913, imediat după cedarea provinciei, emigranții bulgari de origine dobrogeană au început să se organizeze, punând bazele, la 21 septembrie 1913, unei organizații a refugiaților, sub numele de „Societatea de cultură și binefacere a refugiaților bulgari din Dobrogea, care avea ca deviză: „Nici Dobrogea fără sânge, nici sânge fără

<sup>1</sup> România de la Mare, nr. 3-4/1994, p. 30.

Dobrogea! Numele organizației era înșelător, pentru că în componența sa nu intrau numai refugiați, calitatea de membru fiind atribuită unor persoane de proveniență diversă: bulgari din Cadrilater, dar plecați în Bulgaria înainte de 1913, funcționari și ofițeri care se retrăseseră cu autoritățile, după cedarea provinciei, tineri plecați benevol la studii în Bulgaria, indivizi expulzați de autoritățile române, persoane certate cu legea sau care preferaseră să fugă, din diverse motive, din Cadrilater.

La 19 februarie 1914 a avut loc la Sofia primul congres, la care s-au votat statutele organizației, iar la 25 martie 1914, un congres extraordinar a ales Comitetul Central Executiv și a votat tactica politică.

Societatea „Dobrogea” își avea sediul la Sofia, publica un ziar propriu, ce purta același nume și avea în compunerea sa două secții: o secție „culturală, care activa în legalitate și o secție secretă, „revoluționară.

Prima secție se ocupa cu plasarea refugiaților și găsirea de mijloace pentru ajutorarea lor. Cea mai importantă sarcină era, însă, organizarea unei intense activități de propagandă, atât pe teritoriul Bulgariei, cât și în Cadrilater și care, prin diverse mijloace (întruniri, societăți muzicale și sportive, editarea și trimiterea de publicații pentru biblioteci etc.), urmărea menținerea trează a conștiinței naționale a bulgarilor dobrogeni.

A doua secție, denumită Comitetul Revoluționar Dobrogean, avea ca sarcină organizarea, înarmarea și trimiterea de bande de comitagii peste graniță, cu scopul de a teroriza autoritățile române, instalate în Cadrilater.<sup>2</sup>

Societatea „Dobrogea” a trimis, în iulie 1914, un memoriu Parlamentului Marii Britanii, în care se vorbea despre „regimul de teroare la care erau supuși bulgarii din Cadrilater: deposedare de bunuri, persecutarea școlilor și bisericilor bulgare, toate acestea ducând la deznaționalizare sau la emigrare.<sup>3</sup> Memoriul se referea și la așa-numitul „precedent contradictoriu, de acordare a cetățeniei române precum și la reglementarea proprietății imobiliare, care, spunea autorul documentului, Teodor Teodorov, erau acte ilegale, deoarece statul român reînvia vechiul sistem funciar otoman.

Bulgarii considerau că autoritățile române nu pierdeau niciun prilej pentru a glorifica misiunea civilizatoare în noua provincie, în contrast cu „barbaria vecinilor de la sud.<sup>4</sup>

În cursul anului 1913, diplomații români de la Sofia raportau faptul că autoritățile bulgare au declanșat în întreaga Europă o campanie susținută pentru o revizuire pașnică a Păcii de la București. Aceiași diplomați adăugau că refugiații din Cadrilater desfășurau o intensă propagandă la Varna, pentru „eliberarea patriei de sub jugul românesc. „Ei intenționau ca, uzând de ajutorul guvernului bulgar, să declanșeze o insurecție în Cadrilater, în primăvara anului 1914. Organizația Dobrogea îi ajută pe refugiați și le procură acestora arme și muniții.<sup>5</sup>

<sup>2</sup> Dan C[ănu], Cadrilaterul. Ideologie cominternist[ă] și iredentism bulgar, Institutul Național pentru Studii Totalitarismului, București, 2001, pp. 20-21.

<sup>3</sup> Izvor[ul] za istoriata B[ulgaria], Sofia, 1992, p. 460.

<sup>4</sup> Alberto Basciani, Un conflitto balcanico. La contesa fra Bulgaria e Romania in Dobrugia del Sud 1918-1940, Editura Periferia, Cosenza, 2001, p. 22.

<sup>5</sup> Ibidem, p. 25.

Cu toate acestea, în anul 1915, guvernele de la București și Sofia au inițiat convorbiri pentru normalizarea relațiilor dintre cele două țări. România dorea încheierea unui tratat cu Bulgaria, care să-i conserve stăpânirea asupra Cadrilaterului. Bucureștiul propunea și construirea unui pod peste Dunăre. Reprezentantul României la Sofia, Derussi, raporta că în Bulgaria se manifesta interes pentru o apropiere economică față de vecina de la nord.<sup>6</sup>

În Dobrogea de Sud, în cursul anilor 1913-1916, starea de spirit a populației bulgare rămăsese aceeași ca în prima zi a intrării trupelor românești în provincie. Rapoartele trimise Bucureștiului de către organele de poliție și siguranță sunt semnificative.

Profesorii bulgari refuzau, în anul 1913, să funcționeze, în continuare, în școli, motivând că au slujit Sofia vreme de 15-20 de ani și că, primind aceleași funcții în România, vor pierde anii de pensie.<sup>7</sup>

Ostilitatea locuitorilor bulgari față de tot ceea ce reprezenta România era evidentă. Un raport al Siguranței Silistra, din martie 1914, preciza că trei bulgari au afirmat despre funcționarii români că erau „niște vagabonzi, care umblă numai după șpagă.”<sup>8</sup>

Faptul că funcționarii români nu erau „uși de biserică o confirmă și faptul că ajutorul de primar al Turtucaiei, Hafuz, declara că turcii din oraș și din împrejurimi „sunt nemulțumiți de românii care le cer gheșefturi.”<sup>9</sup>

Organele de Siguranță raportau și faptul că „bulgarii caută să-și ascundă dușmânia. Când unul, mai indignat, își dă drumul, intervine altul, care îi cere să tacă.”<sup>10</sup>

Cu toate acestea, manifestările ostile erau extrem de frecvente. La Caverna, preotul bulgar le-a cerut credincioșilor să nu vorbească românește și să nu-l primească în biserică pe preotul român. Tot în această localitate, bulgarii considerau că o mișcare revoluționară în Cadrilater este iminentă.

O notă a Poliției Silistra făcea cunoscut faptul că cetățeanul Vasili Petcov răspândea zvonul că autoritățile române vor părăsi Cadrilaterul, păstrând doar Silistra cu câțiva kilometri împrejur.<sup>11</sup>

În aprilie 1914, poliția orașului Bazargic raporta că „mai mulți oameni fără căpătâi din Varna, fiind informați că armata română va părăsi zilele acestea Bazargicul, s-au înarmat cu ce au găsit și au pornit pe șoseaua Varna-Bazargic, cu intenția de a jefui populația nebulgară din oraș. Autoritățile bulgare, prinzând de veste, i-au întors din drum și i-au sfătuit să stea liniștiți, spunându-le că o năvălire pe teritoriul românesc ar aduce noi nenorociri Bulgariei și ar da motiv României să micșoreze iarăși Bulgaria.

Aceste știri erau în legătură cu plecarea Regimentului 35 din localitate, cu care ocazie s-au rechiziționat mai multe căruțe din satele bulgare, fapt ce a determinat lansarea zvonului în populația locală că armata română din Bazargic părăsește orașul.”<sup>12</sup>

<sup>6</sup> Gheorge Zbucnea, *România = i r[ zboaiile balcanice 1912-1913. Pagini de istorie sud-est european*], Editura Albatros, București, 1999, pp. 391-392.

<sup>7</sup> D.A.N.I.C., fond Direcția Poliției = i Siguranței Generale, dosar 245/1913, f. 7.

<sup>8</sup> Idem, dosar 18/1914, f. 4.

<sup>9</sup> Idem, dosar 14/1914, f. 19.

<sup>10</sup> Idem, dosar 41/1913, f. 92.

<sup>11</sup> Idem, dosar 245/1913, f. 134.

<sup>12</sup> Idem, dosar 11/1914, f. 122.

Autoritățile aveau informații conform cărora, în cârciumile și localurile bulgare din Cadrilater, consumatorii proferau injurii la adresa statului român. La Dobrici, locuitorul bulgar Dancov declara: „Am luptat la Ceatalgea ca să pierdem Dobrogea și să ajungem robi la țigani.”<sup>13</sup>

Tinerii bulgari, care urmau să fie încorporați în armata română, fugeau în masă în Bulgaria. Acolo, prezentau în culori sumbre situația din România: „Viața ne-o ducem ca ursul în vizuină, pe când iernează. Nu cutezăm să ne ducem la oraș. Toate hanurile sunt pline cu cavalerie, iar dacă te întâlnește românul cu căruță, ți-o ia angara. Românii sunt un popor groaznic, sălbatic și incult. Bisericile ni le-au luat și s-au instalat vlădici și preoți români. Am deschis școli particulare dar și pe ele le-au închis. Ziarele bulgare nu le mai lasă să vie, pe cele românești, nu le înțelegem.”<sup>14</sup>

Printre zvonurile care circulau în Cadrilater era și cel cu privire la faptul că, în cel mult cinci ani, Bulgaria va lua înapoi provincia dar și Dobrogea Veche, „ca să îi învețe minte pe români.

Un alt raport preciza: „Un cetățean bulgar venit la Tulcea, Ivanciu Gabrovski, spunea că Bulgaria a trimis în teritoriul ocupat o mulțime de agenți secreți, care trebuie să ațâțe populația la răscoală. La declanșarea răscoalei, Bulgaria va aduce la cunoștința Marilor Puteri că bulgarii din Cadrilater nu suportă stăpânirea românească și va declara război pentru reocuparea Cadrilaterului.”<sup>15</sup>

Autoritățile aveau informații conform cărora Nicola Tufeciev, membru al Comitetului Central Revoluționar Macedo-Bulgar de la Sofia, a fabricat bombe pe care le-a trimis la Silistra, ascunse printre mărfuri.”<sup>16</sup>

La sud de Dunăre se constituiseră bande, conduse de „voievozi”. La Rusciuc exista o astfel de bandă, condusă de Gheorghe Cianșov, care aștepta ordine de la Sofia, pentru a trece în Cadrilater.”<sup>17</sup>

O altă știre, trimisă de informatorii poliției române, preciza că la Sofia avusese loc o întâlnire între capii bandelor și notabili din Balcic, Bazargic, Turtucaia și Silistra. Cu această ocazie, cei din urmă s-au plâns de faptul că autoritățile române percep dări mari, imagine și umilitoare și că jandarmii se poartă rău cu femeile bulgare.”<sup>18</sup>

Brigada de Poliție Bazargic raporta, în septembrie 1914, că profesorul Gheorghe Atanasov umbla din casă în casă și îndemna populația să nu trimită copiii la școala românească.”<sup>19</sup>

În 1914, zvonurile cu privire la o revizuire pașnică a frontierei sud-dunărene prinseseră contur până și în satele românești, creând o stare de profundă neliniște. La fel de neliniștiți erau și turcii, care nu se bucuraseră de drepturi, în perioada stăpânirii bulgărești. Era cunoscută și „noua graniță”, o linie care ar fi plecat de la sud de Balcic, ar ocoli

<sup>13</sup> Idem, dosar 42/1913, f. 118.

<sup>14</sup> Idem, dosar 10/1914, f. 69.

<sup>15</sup> Idem, dosar 41/1913, f. 109.

<sup>16</sup> Ibidem, f. 110.

<sup>17</sup> Ibidem.

<sup>18</sup> Ibidem, f. 111.

<sup>19</sup> Idem, dosar 12/1914, f. 12.

Bazargicul pe la nord și ar trece pe lângă linia de frontieră actuală a județului Durostor, mergând până la Turtucaia.<sup>20</sup>

În fața acestor zvonuri, populația bulgară a prins și mai mult curaj. Brigada de Poliție Turtucaia raporta faptul că negustorul Dragan Tarapanov se lăuda că își va face, mai spre toamnă (a anului 1914, n.a.), o pereche de cizme din piele de ofițer român.<sup>21</sup>

Un barcagiu bulgar, Stancu Nanev, declara că toți funcționarii din Cadrilater sunt „niște pungași și pușcăriași, care bat și înjură. Același individ spunea că, în cel de-al doilea război balcanic, „dacă nu era atacată pe la spate, Bulgaria avea grijă să-i facă pe români să-și lase ceaunurile de mămăligă și să fugă.”<sup>22</sup>

Pe lângă declarațiile belicoase, populația bulgară avea și o atitudine batjocoritoare față de autorități și simbolurile naționale românești. În satele bulgărești era la modă să cânti „Deșteaptă-te, române/ Din oala cu fasole.”<sup>23</sup> Tot bulgarii obișnuiau să spună că românii au anexat Cadrilaterul, dar nu le-au anexat și inimile.

Nu numai românii erau ținta ofenselor și jignirilor venite din partea bulgarilor, ci și populația musulmană. Pentru a-i sili pe turci să părăsească Cadrilaterul, pentru a le cumpăra pământurile, pe un preț de nimic, bulgarii apelau la aceleași metode pe care le aplicaseră și la venirea lor în provincie, în 1878. Rapoartele poliției remarcă faptul că bulgarii îi îndemneau pe turci să emigreze, deși aceștia erau, în general, mulțumiți de administrația română. Hogeia din Caverna declara, la sfârșitul anului 1913: „dacă nu sosea armata română, populația turcă era în pericol de a fi măcelărită.”<sup>24</sup>

Un cetățean român de etnie turcă se plângea autorităților, în aprilie 1914, că a fost bătut de grănicerii bulgari de la Turc-Șmil, pe motiv că „musulmanii sunt vinovați că România a ocupat Cadrilaterul.”<sup>25</sup> Mustafa Abdulah, din Aliorman, a găsit în fântână o bucată de carne de porc, aruncată acolo de bulgari, pentru a-l face să părăsească satul.<sup>26</sup>

Amenințările la adresa turcilor se amplificau. Neazi Sabi, din Gheiciler, declara că un bulgar l-a bătut și i-a spus: „de când au venit românii, v-ați făcut prea mari, câini de turci, mâine, poimâine, pleacă proștii de români și o să ne răfuim.”<sup>27</sup>

Nu e de mirare că turcii îi priveau cu ostilitate pe bulgari. La 10 mai 1914, turcii din Bazargic au strigat: „Trăiască România, Jos Bulgaria!”

Începând cu anul 1915, propaganda bulgărească în Cadrilater s-a amplificat. Autoritățile române posedau informații conform cărora Sofia trimisese o mulțime de spioni în Dobrogea de Sud, ofițeri deghizați în bragagii și covrigari. Poliția din Caraomer avertiza, în septembrie 1915, că Nicola Jecev, căpitan în armata bulgară, trecea periodic cu bicicleta prin zona de frontieră, pentru a spiona manevrele armatei române.<sup>28</sup>

<sup>20</sup> Ibidem, f. 14.

<sup>21</sup> Idem, dosar 20/1914, f. 3.

<sup>22</sup> Ibidem, f. 25.

<sup>23</sup> Ibidem, f. 89.

<sup>24</sup> Idem, dosar 42/ 1913, f. 52.

<sup>25</sup> Idem, dosar 14/1914, f. 162.

<sup>26</sup> Idem, dosar 235/ 1913, f. 36.

<sup>27</sup> Idem, dosar 12/1914, f. 32.

<sup>28</sup> Idem, dosar 31/1912, f. 3.

Un alt raport trimis Bucureștiului preciza că, în rândurile ofițerilor bulgari, exista opinia că armata română e indisciplinată: „soldații umblă cu hainele rupte iar ofițerii sunt de salon, nu de război.”<sup>29</sup>

Începutul războiului mondial, în 1914, întărise spiritul de revanșă al autorităților de la Sofia. În Bulgaria apăruseră broșuri care vorbeau despre necesitatea redobândirii Cadrilaterului, despre care se spunea că avea o importanță economică decisivă pentru țara de la sud de Dunăre. Se considera că Dobrogea de Sud contribuise, până în anul 1913, cu 25% din exportul de cereale al Bulgariei și evaluată în cifre, pierderea provinciei era de circa un miliard de leva, dintre care 800 de milioane o reprezenta valoarea terenului și 200 milioane, construcțiile, utilajele și șeptelul.<sup>30</sup>

Autoritățile de la Sofia se pregăteau să treacă la fapte. Războiul mondial le va reda Cadrilaterul, pentru numai doi ani.

## **BIBLIOGRAFIE:**

### **Arhive**

D.A.N.I.C., fond Direcția Poliției și Siguranței Generale, dosar 31/1912, dosar 41/1913, dosar 42/1913, dosar 235/1913, dosar 245/1913, dosar 10/1914, dosar 11/1914, dosar 12/1914, dosar 14/1914, dosar 18/1914, dosar 20/1914.

### **Lucrări**

Basciani, Alberto, *Un conflitto balcanico. La contesa fra Bulgaria e Romania in Dobrugia del Sud 1918-1940*, Editura Periferia, Cosenza, 2001.

Cătănuș, Dan, *Cadrilaterul. Ideologie cominternistă și iredentism bulgar*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001.

*Izvorî za istoriata Bălgaria*, Sofia, 1992.

Prost, Henri, *La Bulgarie de 1912 a 1930*, Paris, f.a.

Zbucea, Gheorge, *România și războaiele balcanice 1912-1913. Pagini de istorie sud-est europeană*, Editura Albatros, București, 1999.

### **Periodice**

*România de la Mare*, nr. 3-4/1994.

---

<sup>29</sup> Ibidem, f. 9.

<sup>30</sup> Henri Prost, *La Bulgarie de 1912 a 1930*, Paris, f.a., p. 29.